Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Startbeslissing Noord-Hollandse Markermeerkust

Project Noord-Hollandse Markermeerkust
is onderdeel van:
- ***de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW)***
- ***de Agenda IJsselmeergebied 2050***
- ***het Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit kustzone Hoorn-Amsterdam (provincie Noord-Holland)***

Datum	november 2020 (v1)
Status	definitief

Colofon

Uitgegeven door	Rijkswaterstaat Midden-Nederland i.s.m. Staatsbosbeheer, RVO en provincie Noord-Holland
Informatie	Steven ten Hove (Rijkswaterstaat)
Telefoon	0800-8002
Fax	
Uitgevoerd door	Steven ten Hove
Opmaak	
Datum	november 2020
Status	definitief
Versienummer	1

Akkoord:

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

Drs. C. van Nieuwenhuizen Wijbenga

Inhoud

Samenvatting		**5**
1	**Inleiding**	**7**
1.1	Grote Wateren; het IJsselmeergebied	7
1.2	Noord-Hollandse Markermeerkust	7
1.3	Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit kustzone Hoorn-Amsterdam	8
1.4	Startbeslissing als aftrap van de MIRT-verkenning	9
1.5	Betrokken partijen	9
1.6	Leeswijzer	9
2	**Beleid, opgave, doelen, meekoppelkansen**	**10**
2.1	Beleidsmatige verankering	10
2.1.1	Programmatische aanpak Grote Wateren	10
2.1.2	Agenda IJsselmeergebied 2050	11
2.1.3	Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES)	11
2.1.4	Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam	11
2.2	Ecologische opgave Noord-Hollandse Markermeerkust	13
2.3	Doelen en oplossingsrichtingen	14
2.4	Meekoppelkansen	15
2.5	Bekostiging	16
2.6	Uitgangspunten	16
3	**Aanpak**	**20**
3.1	Het MIRT-systeem als leidraad	20
3.2	Procedures	20
3.3	Reeds uitgevoerde verkenning door de provincie Noord-Holland	21
3.4	De Verkenningsfase: wat gaat er gebeuren in het komende jaar?	21
3.5	Planning	22
4	**Organisatie**	**23**
4.1	Samenwerking tussen Rijk en regio	23
4.2	Participatieproces	24
Referenties		**25**
Bijlage		**26**

Samenvatting

De grote waterstaatkundige ingrepen uit de vorige eeuw maakten Nederland veilig en welvarend. Maar deze ingrepen veranderden in veel grote wateren de natuurlijke stroming van water en sediment. Ook is langs een groot deel van de Markermeerkust, vanwege de ooit geplande inpoldering, sprake van een harde overgang tussen het Markermeer, de binnenwateren en het achterland. Leefgebied ging hierdoor verloren en veel wateren staan niet meer met elkaar in verbinding. Plant- en diersoorten missen daardoor passend leefgebied en ook zijn de mogelijkheden voor vistrek beperkt. Als gevolg van de ingrepen ontbreekt diversiteit in het watersysteem en is het watersysteem kwetsbaar.

In 2017 heeft een (pre)verkenning vanuit Grote Wateren voor het IJsselmeergebied plaatsgevonden. Daaruit komt naar voren dat maatregelen nodig zijn om er voor te zorgen dat het IJsselmeergebied ook toekomstige ontwikkelingen, zoals een stijgende zeespiegel en temperatuurstijging kan opvangen. Op hoofdlijnen gaat het om maatregelen zoals het vergroten van het oppervlak en kwaliteit van leefgebieden, vergroten van de diversiteit, creëren van verbindingen tussen leefgebieden en het verzachten van land-waterovergangen. Verkend is waar deze maatregelen het beste gerealiseerd kunnen worden. Conclusie is dat dit is aan de randen van het IJsselmeer en het Markermeer.

In de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) werken Rijk, regio en maatschappelijke organisaties aan toekomstbestendige grote wateren. Daar gaat hoogwaardige natuur samen met een krachtige economie. Als natuur en ecologische waterkwaliteit op orde zijn, zijn opgaven als regionale ontwikkeling, recreatie, transport en bedrijvigheid beter in te passen. Langs de Noord-Hollandse Markermeerkust worden kansen gezien, door het realiseren van bijvoorbeeld meer ondieptes, rietlanden, verbindingen met het achterland en het inunderen van grasland. Alles zodanig ingepast dat deze goed samengaan met de andere functies van het Markermeer. Vanwege de mogelijkheid een bijdrage te leveren aan de doelen van de PAGW is de Noord-Hollandse Markermeerkust toegevoegd aan dit programma. Het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust sluit aan bij eerdere initiatieven ten behoeve van Natura 2000, de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES).

Vanwege de gedeeltelijke overlap in doelen en ambities is vanuit het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust samenwerking gestart met het ‘Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam’ (APRK). Dit APRK omvat de realisatie van maatregelen die een breed scala aan doelen dienen; gericht op onder andere natuur, recreatie en economie. Met behoud van de cultuurhistorische waarden. De samenwerking spitst zich toe op de maatregelen die bijdragen aan de PAGW doelen, zoals waterkwaliteit en ecologie, én die inpasbaar zijn in de planologische en MIRT procedures van de PAGW.

Het PAGW-plangebied betreft de Markermeerkust tussen Hoorn en Amsterdam. De kansrijke locaties voor het realiseren van maatregelen langs de Noord-Hollandse Markermeerkust zijn; Schardammer Kogen, Waterland Oost, IJdoorn en Hoekelingsdam, Oeverdijk Hoorn, Waterlandse Weiden en Munt-Kinselmeer.

Het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust volgt de MIRT systematiek. De publicatie van de Startbeslissing is de start van de MIRT-Verkenningsfase. De MIRT-

verkenning van het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust vindt plaats in een samenwerkingsverband van Rijkswaterstaat (RWS), Staatsbosbeheer, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), de provincie Noord-Holland en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK). Daarnaast wordt samengewerkt met belanghebbenden: particulieren en bedrijven uit de regio en publieke en maatschappelijke organisaties.

Belangrijke besluiten over het PAGW-project worden genomen door de minister van I&W, mede namens de minister van LNV. De in september 2020 te starten Stuurgroep APRK is betrokken als bestuurlijke begeleidingsgroep van het PAGW project. Via het projectteam voor het APRK zijn gemeenten en bijvoorbeeld natuurorganisaties betrokken bij de planuitwerking en voorbereidingen.

Aan het einde van de MIRT-Verkenning wordt, per locatie en/of maatregel, beoordeeld of een combinatie met één of meerdere andere opgaven (meekoppelkansen) in het gebied tot de reële mogelijkheden behoort.

Er is financiering voor de voorbereiding en realisatie van het PAGW-project. De Ministers van I&W en LNV hebben voor het project een budget van € 20 miljoen Rijksbudget gereserveerd. Naast de genoemde reservering vanuit de Rijksbegroting wordt uitgegaan van co-financiering. De regio heeft de intentie uitgesproken tot co-financiering. De invulling van de co-financiering vanuit het APRK wordt in de Verkenningsfase nader uitgewerkt.

Naar verwachting wordt de MIRT-verkenning eind 2021 afgerond. Daarna start de Planuitwerking, welke wordt afgerond met een Projectbeslissing. De verwachting is dat vanaf begin 2023 gestart kan worden met de eerste aanlegwerkzaamheden.

Binnen het APRK is door de regio voor een klein gedeelte van de voorziene locaties en maatregelen al verkennend werk uitgevoerd. Per locatie en maatregel wordt in de MIRT-Verkenningsfase nader bestudeerd welke procedures doorlopen dient te worden en hoe het reeds uitgevoerde werk past op de procedures en besluitvorming voor het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust.

1 Inleiding

1.1 Grote Wateren; het IJsselmeergebied

De grote waterstaatkundige ingrepen uit de vorige eeuw maakten Nederland veilig en welvarend. Maar dijken, dammen, vaargeulverruiming, inpoldering en peilbeheer hebben ook een keerzijde. In veel grote wateren veranderde de natuurlijke stroming van water en sediment. Veel kenmerkend leefgebied ging verloren en veel wateren staan niet meer met elkaar in verbinding. Plant- en diersoorten missen daardoor passend leefgebied. Ook zijn de mogelijkheden voor vistrek beperkt. Dit maakt deze, internationaal te beschermen en te ontwikkelen, natuur en de ecologische waterkwaliteit kwetsbaar. Daarom hebben die een impuls nodig. In de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) werken Rijk, regio en maatschappelijke organisaties aan toekomstbestendige grote wateren. Daar gaat hoogwaardige natuur samen met een krachtige economie.

Tegelijkertijd willen we Nederland veilig en welvarend houden. Met de PAGW draaien we de waterstaatkundige ingrepen van vroeger niet terug, maar verkleinen we de 'voetafdruk' van waterbeheer en waterveiligheid. Als natuur en ecologische waterkwaliteit op orde zijn, zijn opgaven als regionale ontwikkeling, recreatie, transport en bedrijvigheid beter in te passen. Met de PAGW gaat hoogwaardige natuur samen met een krachtige economie.

<u>(pre) Verkenning IJsselmeergebied</u>
In 2017 heeft een (pre)verkenning vanuit Grote Wateren voor het IJsselmeergebied, inclusief Markermeer, plaatsgevonden. Deze (pre)verkenning is met een brede groep stakeholders uitgevoerd en de resultaten zijn terecht gekomen in de Agenda IJsselmeergebied 2050. Uit de (pre)verkenning komt naar voren dat er maatregelen nodig zijn om er voor te zorgen dat het IJsselmeergebied ook op de lange termijn ontwikkelingen, zoals de stijgende zeespiegel, meer en heftigere stormen, en de temperatuurstijging robuust en veerkrachtig kan opvangen. Op hoofdlijnen gaat het om de volgende typen maatregelen:

- Vergroten van het oppervlak en de kwaliteit van leefgebieden
- Vergroten van de diversiteit
- Zorgen voor verbindingen tussen leefgebieden
- Verzachten van land-waterovergangen (gradiënten)

In de (pre)verkenning vanuit Grote Wateren voor het IJsselmeergebied is verkend waar deze maatregelen het beste gerealiseerd kunnen worden. Conclusie is dat dit is aan de randen van het IJsselmeer en het Markermeer.

1.2 Noord-Hollandse Markermeerkust

De Noord-Hollandse Markermeerkust is een oud cultuurlandschap, van groot belang voor zowel cultuurhistorie als de natuur. Het Markermeer is ooit ontworpen en aangelegd voor inpoldering, maar dat is nooit gebeurd. Langs een groot deel van de Markermeerkust is na alle ingrepen sprake van een harde overgang tussen het Markermeer, de binnenwateren en het achterland.

Door de harde kunstmatige kustlijn en het ontbreken van variatie in de waterdiepte, ontbreekt diversiteit in het watersysteem en is het watersysteem kwetsbaar. Om het watersysteem robuuster te maken worden langs de Noord-Hollandse Markermeerkust kansen gezien voor een grotere diversiteit door het realiseren van bijvoorbeeld meer ondieptes, rietlanden, het creëren van verbindingen met het

achterland en inunderen van grasland. Vanwege de mogelijkheid een belangrijke bijdrage te leveren aan de doelen van de PAGW is de Noord-Hollandse Markermeerkust toegevoegd aan dit programma.

Figuur 1.1: de Noord-Hollandse Markermeerkust

Het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust sluit aan bij eerdere initiatieven ten behoeve van Natura 2000, de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES). De laatste zoals verwoord in de Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM, 2013).

Vanwege de gedeeltelijke overlap tussen beide programma's wordt in de verkenning vanuit het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust de koppeling gezocht met het 'Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam'. Inmiddels worden ook afspraken gemaakt over samenwerking tussen beide programma's.

1.3 Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit kustzone Hoorn-Amsterdam

Naar aanleiding van de versterking van de Markermeerdijken is de regio, onder leiding van de provincie Noord-Holland, het Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit kustzone Hoorn-Amsterdam (APRK) gestart. Dit APRK omvat de realisatie van circa dertig maatregelen in Noord-Holland langs de Markermeerkust en dient een zeer breed scala aan doelen; gericht op onder andere natuur, recreatie en economie. Waar mogelijk worden werkzaamheden uit het APRK gecombineerd met de dijkversterkingswerkzaamheden.

Wat betreft doelen zoals waterkwaliteit en ecologie, en voorziene maatregelen zoals het realiseren van ondieptes en vispaaiplaatsen kennen PAGW en APRK een grote overlap. De samenwerking tussen beide programma's spitst zich vooral toe op de maatregelen die bijdragen aan de PAGW doelen én die inpasbaar zijn in de planologische en MIRT procedures van de PAGW.

Binnen het APRK is voor een klein gedeelte van de voorziene locaties en maatregelen al verkennend werk uitgevoerd door de regio. Per locatie en maatregel wordt in de Verkenningsfase nader bestudeerd welke procedures doorlopen dient te worden en hoe het reeds uitgevoerde werk past op de procedures en besluitvorming voor het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust.

1.4 Startbeslissing als aftrap van de MIRT-verkenning

Het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust volgt de MIRT systematiek. Dit zijn de spelregels uit het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte, en Transport. Dit wordt verder uitgelegd in hoofdstuk 3.

De publicatie van deze Startbeslissing is de start van de MIRT-Verkenningsfase, die naar verwachting een jaar gaat duren. De Startbeslissing beschrijft onder andere de huidige situatie, de problematiek en het doel van te verkennen maatregelen. Daarnaast geeft de Startbeslissing inzicht in de wijze waarop de MIRT-Verkenningsfase is georganiseerd richting een Voorkeursbeslissing.

1.5 Betrokken partijen

De MIRT-verkenning van het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust vindt plaats in een samenwerkingsverband van Rijkswaterstaat (RWS), Staatsbosbeheer, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), de provincie Noord-Holland en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK).

Daarnaast wordt er samengewerkt met belanghebbenden: particulieren en bedrijven uit de regio en publieke en maatschappelijke organisaties. Er worden in de loop van het proces verschillende stakeholdersbijeenkomsten georganiseerd. Uiteraard kunnen belanghebbenden ook zienswijzen indienen tijdens formele inspraakmomenten.

1.6 Leeswijzer

Deze Startbeslissing is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 bevat de probleemanalyse: waarom zijn, juist in het gebied Noord-Hollandse Markermeerkust, maatregelen nuttig en noodzakelijk? In hoofdstuk 2 worden ook de twee hoofddoelen van het project gepresenteerd, en daarnaast de zogenoemde meekoppelkansen.
- Hoofdstuk 3 beschrijft de aanpak: de stappen van het MIRT-systeem, de procedurele kant van de zaak en de verschillende activiteiten die achtereenvolgens in de MIRT-verkenning gaan plaatsvinden en een toelichting op de reeds uitgevoerde voorbereidende werkzaamheden van provincie Noord-Holland.
- Hoofdstuk 4 gaat over de organisatie van het project: de samenwerking tussen de betrokken partijen en de inbreng vanuit de omgeving.

2 Beleid, opgave, doelen, meekoppelkansen

2.1 Beleidsmatige verankering

Voor het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust zijn er de volgende drie beleidsmatige ankerpunten:

- de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW);
- de Agenda IJsselmeergebied 2050;
- Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES), zoals dit is verwoord in de Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM, 2013).
- Metropoolregio Amsterdam Almere.

Hoewel nog niet (bestuurlijk) vastgesteld wordt het Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam wel als uitgangspunt beschouwd.

2.1.1 *Programmatische aanpak Grote Wateren*

In de Zuidwestelijke Delta, het IJsselmeergebied, de Eems-Dollard, de Waddenzee en de Grote Rivieren zijn in het verleden tal van grote waterstaatkundige ingrepen uitgevoerd. Die hebben Nederland veilig en welvarend gemaakt. De ecologische keerzijde van diezelfde ingrepen is dat in de Nederlandse grote wateren de fysieke toestand structureel is gewijzigd. Natuurlijke stromen van water, zand en slib zijn veranderd en soms zelfs door dammen geblokkeerd en dat geldt ook voor de migratieroutes van planten en dieren. Bovendien is op tal van plaatsen de abiotische en biotische variatie in de grote wateren verloren gegaan, waardoor veel soorten geschikte leefgebieden missen. De ecologische waterkwaliteit is veelal matig tot slecht en het ecosysteem is verschraald.

Nederland investeert al jaren in de ecologie van de grote wateren met maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Natura 2000 (N2000). Deze maatregelen zijn en blijven nuttig en noodzakelijk. Dat is bevestigd in de (pre) Verkenning Ecologie Grote Wateren, die Rijkswaterstaat in 2017 heeft uitgevoerd, in opdracht van de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV). Tegelijk heeft deze (pre) Verkenning uitgewezen dat het niet toereikend is met maatregelen in het kader van de KRW en N2000 te volstaan. Blijft een aanvullende inspanning achterwege, dan dreigt de ecologische toestand in de grote wateren in de komende jaren te verslechteren en zullen niet alle N2000-instandhoudingsdoelen gerealiseerd worden, zelfs niet na afronding van het KRW-verbeterprogramma. Het behalen van de doelstellingen voor ecologische waterkwaliteit en natuur is een verplichte opgave vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn (Natura2000) en de Kaderrichtlijn Water (KRW). Ingrepen in deze watersystemen en passend (economisch) gebruik en beheer zijn daarvoor nodig, onder andere in het IJsselmeergebied.

Naar aanleiding van de (pre) Verkenning Ecologie Grote Wateren uit 2017 hebben de ministers van IenW en LNV begin 2018 de ambitie kenbaar gemaakt om tot 2050 diverse maatregelen te nemen om te komen tot "*toekomstbestendige grote wateren waar hoogwaardige natuur goed samengaat met een krachtige economie*". De ministers van IenW en LNV voeren regie in de realisatie van deze veelomvattende ambitie met een programmatische aanpak en aansluiting op lopende gebiedsprocessen.

De ministers van IenW en LNV hebben 9 november 2019 het voornemen uitgesproken om een bedrag van 20 miljoen euro te reserveren voor het PAGW

project Noord-Hollandse Markermeerkust. Het project wordt bekostigd uit de tweede tranche PAGW. Het budget bedraagt € 20 mln en is bestemd voor zowel de MIRT-verkenning en planuitwerking als realisatie en Beheer en Onderhoud.

Rijkswaterstaat (en Staatsbosbeheer en RVO) heeft van de ministeries van IenW en LNV 31 juli 2020 de opdracht gekregen voor het voorbereiden van een Projectbeslissing voor het PAGW project.

2.1.2 *Agenda IJsselmeergebied 2050*

Bij de behandeling van het Nationaal Waterplan heeft de Tweede Kamer gevraagd om een integrale visie voor het IJsselmeergebied. Dit was aanleiding om met alle relevante partijen de Agenda IJsselmeergebied 2050 op te stellen. Deze Agenda, die in mei 2018 is ondertekend, geeft aan dat verbetering van de ecologische kwaliteit een voorwaarde is voor economische en recreatieve ontwikkelingen van bijvoorbeeld de Metropool Regio Amsterdam. In de Agenda IJsselmeergebied 2050 zijn acht gebieden aangewezen waar kansrijke mogelijkheden zijn om de ecologische kwaliteit te versterken en daarmee ook de economische kansen en mogelijkheden te vergroten. Noord-Hollandse Markermeerkust is één van deze aangewezen gebieden en het project Noord-Hollandse Markermeerkust is één van de projecten die in de Agenda genoemd staan om te gaan uitvoeren.

2.1.3 *Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES)*

Voor de natuur in en om het Markermeer-IJmeer én voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van de omliggende steden is het van belang dat het ecologische systeem van het Markermeer-IJmeer veerkrachtiger wordt. In de Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM, 2013) is voor het Markermeer-IJmeer het toekomstperspectief van een *Toekomstbestendig Ecologisch Systeem* (TBES) geformuleerd: een ecologisch systeem dat vitaal, gevarieerd en robuust is, en dat juridische ruimte biedt om de gewenste (grootschalige) ruimtelijke en recreatieve ontwikkelingen mogelijk te maken.
TBES richt zich op het creëren van:

- helder water langs de kust;
- een gradiënt van slibarm naar slibrijk water;
- natuurlijkere land-waterzones van formaat;
- versterkte ecologische verbindingen.

De aanleg van het project Eerste fase Marker Wadden geeft hier invulling aan, evenals de aanleg van vispassages, natuurontwikkeling Trintelzand en enkele achteroevers (in ontwerp). Hiermee verbetert de ecologische kwaliteit van het gebied. Om de kwalitatief hoogwaardige leefomgeving met aantrekkelijke natuur- en recreatiegebieden verder te ontwikkelen is echter meer nodig. Het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust is een volgende stap om tot een toekomst-bestendig ecosysteem voor het Markermeer-IJmeer te komen.

2.1.4 *Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam*

Langs de Noord-Hollandse Markermeerkust tussen Amsterdam en Hoorn bevinden zich dorpen, stadjes en steden met een rijke historie en eigen identiteit. De natuur langs deze kust is bijzonder. Karakteristiek en waardevol is ook het uitgestrekte water van het Markermeer, als onderdeel van het IJsselmeergebied, het Blauwe Hart van Nederland. Het water in het gebied is de grootste 'openbare ruimte' van de Metropool Regio Amsterdam. Bewoners en bedrijven zijn zich bewust van deze kwaliteiten en koesteren het typische oer-Hollands landschap.

HHNK gaat in de komende jaren de dijk aan het Markermeer tussen Hoorn en Amsterdam versterken in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. De

versterking vindt plaats over 33 kilometer lengte en zal langs een aantal kustvakken een grote invloed op het landschap hebben, en daarmee op de leefomgeving van bewoners. Naast de dijkversterking onderzoekt de regio de mogelijkheden om de bereikbaarheid van het gebied tussen Hoorn en Amsterdam te verbeteren en het economisch te verstevigen.
Daarnaast is er nog de ontwikkeling van het noordelijk deel van het metropolitane landschap, de Metropool Regio Amsterdam (MRA), waar het gaat om de kwaliteit van het vestigingsklimaat en de rol van het Markermeer-IJmeer hierin. Vanuit de MRA komt een groeiende vraag naar recreatiemogelijkheden in onder meer de landelijke gebieden rondom Amsterdam.

Mede naar aanleiding van de genoemde dijkversterking is de provincie Noord-Holland in samenwerking met de regio het Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam (APRK) gestart (zie figuur 2.1). Doel van dit APRK is het benutten van kansen en het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit. Provincie Noord-Holland, HHNK, Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer, gemeenten maar ook recreatieschappen en natuurorganisaties zien in de dijkversterking een kans om te werken aan een toekomstbestendig landschap, leefomgeving en natuur met een hoge ruimtelijke kwaliteit. Om het benutten van deze kans een impuls te geven heeft de provincie Noord-Holland hiervoor geld beschikbaar gesteld. Waar mogelijk worden werkzaamheden uit het APRK gecombineerd met de dijkversterkings-werkzaamheden.

Ambities voor de ruimtelijke kwaliteit van dijk, water en ommeland zijn al in het beleid van verschillende overheden geformuleerd, zoals:

- Behoud door ontwikkeling én het meer beleefbaar maken van het cultuurhistorisch erfgoed;
- Een verbreding en vergroting van het toeristisch- en recreatief gebruik vanuit Amsterdam (aantrekkelijkheid en bekendheid van alternatieve bestemmingen, optimaliseren van bereikbaarheid en capaciteit en verhogen van ruimtelijke kwaliteit op strategische plaatsen).

Projecten

1. Oeverdijk Hoorn
2. Schardammer kogen
3. Hemmeland
4. Waterland-Oost
5. Waterlandse weiden
6. De Munt, Kinsel(meer)
7. IJdoorn-Hoeckelingsdam

Figuur 2.1 Begrenzing Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam

2.2 Ecologische opgave Noord-Hollandse Markermeerkust

De opgave van de PAGW is het werken aan toekomstbestendige grote wateren waar hoogwaardige natuur goed samengaat met een krachtige economie. Waar mogelijk wordt de natuurlijke dynamiek versterkt, worden de grote wateren en het achterland met elkaar verbonden en worden eerder verloren en ontbrekende leefgebieden aangelegd en worden geleidelijke overgangen tussen land en water, en zoet en zout aangelegd. Daarmee wordt een stabiel en samenhangend ecologisch netwerk van grote wateren gerealiseerd. De Natura2000-gebieden en de overige natuurgebieden in de grote wateren worden hiermee robuust gemaakt, zodat ze beter externe milieudrukken en de effecten van klimaatverandering kunnen opvangen. Zo wordt verdere achteruitgang van de ecologische waterkwaliteit en natuur voorkomen en wordt een bijdrage geleverd aan het behalen van de doelstellingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn (Natura2000) en de Kaderrichtlijn Water (KRW). Als de natuur en de ecologische waterkwaliteit op orde zijn, verbetert ook de kwaliteit van de leefomgeving en het vestigingsklimaat. Daarnaast zijn de maatschappelijke opgaven uit de gebiedsagenda's, zoals verstedelijking, transport en energieopwekking, beter in te passen.

IJsselmeergebied

Het IJsselmeergebied is een uniek merengebied. Het is het grootste zoetwatergebied in Noordwest-Europa. Het bestaat uit enkele grote meren; het IJsselmeer, het Markermeer-IJmeer en de randmeren.

Het IJsselmeergebied is het leefgebied en de kraamkamer voor grote aantallen vogels en vissen die hier tijdelijk of permanent verblijven. Voor nog grotere aantallen is het gebied een pleisterplaats op Europese migratieroutes: trekkende vogels gebruiken het gebied om er onderweg te rusten en naar voedsel te zoeken, voor vissen is het gebied een belangrijke tussenstop in de Noordwest-Europese migratieroute van het Rijngebied naar de zee en omgekeerd. Een goede ecologie, rust, foerageergebied en waterkwaliteit zijn noodzakelijk voor het behoud van deze functies. Minstens zo belangrijk is dat het gebied diezelfde functies in de toekomst blijft waarmaken. Hiervoor zijn echter maatregelen noodzakelijk.

Het ecosysteem van het IJsselmeergebied staat onder druk en dit zal toenemen door externe factoren als klimaatverandering en intensiever gebruik. Door de aanleg van dijken en dammen is in het verleden een veilig gebied ontstaan, maar hierbij is er niet of nauwelijks rekening gehouden met wat een zoetwatermerengebied op de overgang van rivieren naar de zee ecologisch nodig heeft. Vissen en andere soorten kunnen zich moeilijk naar een ander leefgebied verplaatsen door obstakels zoals de Afsluitdijk en de Houtribdijk. Ook zijn er onvoldoende leefgebieden zoals paai- en opgroeigebieden voor jonge vis en het voedselaanbod voor vele vis- en vogelsoorten die hier van nature voorkomen is onvoldoende of te eenzijdig. Hierdoor kunnen verschillende soorten vissen en vogels die van groot belang zijn voor een goed functionerend ecosysteem hun levenscyclus niet voltooien. Een goede ecologische waterkwaliteit van het gehele IJsselmeergebied is ook belangrijk met oog op de klimaatverandering, de economische ontwikkeling van ons land en het toenemende (recreatieve) gebruik van het meer.

In de (pre)verkenning Grote Wateren IJsselmeergebied (2017) is onderzocht waar het aan ontbreekt en zijn de mogelijke maatregelen en zoekgebieden voor het IJsselmeer en Markermeer verkend. Op hoofdlijnen gaat het om de volgende opgaven:

- Vergroten van het oppervlak en de kwaliteit van leefgebieden
- Vergroten van de diversiteit
- Zorgen voor verbindingen tussen leefgebieden
- Verzachten van land-waterovergangen (gradiënten)

Natura 2000 en Kaderrichtlijn Water (KRW)
Het IJsselmeer, en Markermeer, is aangewezen als Natura 2000-gebied met instandhoudingsdoelstellingen voor beschermde soorten en habitats. Voor dit gebied gelden daarnaast opgaven op grond van de Kaderrichtlijn Water (KRW) waarin normen voor waterkwaliteit en ecologie zijn vastgelegd. Vanuit deze opgaven worden ook maatregelen uitgevoerd, die zijn opgenomen in betreffende beheerplannen. De maatregelen vanuit de PAGW zullen aanvullend zijn op deze maatregelen en zijn gericht op de robuustheid van het ecosysteem.

Noord-Hollandse Markermeerkust
De Noord-Hollandse Markermeerkust is één van de kansrijke locaties uit de (pre)verkenning Grote Wateren IJsselmeergebied (2017), die is opgenomen als maatregel in de PAGW. Langs deze kust worden op meerdere locaties mogelijkheden gezien voor verschillende type maatregelen met elk hun bijdrage aan de gestelde doelen.

Langs de Noord-Hollandse Markermeerkust ligt de nadruk vooral op het versterken van de gradiënt van water naar land met behoud van cultuurhistorische waarden en het versterken van de bijdrage van het achterland als leefgebied van vissen in het IJsselmeergebied.

2.3 Doelen en oplossingsrichtingen

Doelen
Met het project Noord-Hollandse Markermeerkust wordt bijgedragen aan het realiseren van de doelen van de PAGW. Het project heeft tot doel de robuustheid van het ecosysteem te versterken door middel van het verbeteren en creëren van leefgebieden voor vogels en vissen. Dit wordt bereikt door:

- Het creëren van natuurlijke oeverhabitats; versterken en uitbreiden van de gradiënt van water naar land, zones met ondiep en helder water, gradiënten in waterdiepten (zodanig ingepast dat zij goed samengaan met de andere functies van het Markermeer zoals visserij en recreatie, en het vrijhouden van vaarroutes);
- Verbinden van buiten- en binnendijks gebied (boezem, sloten en haarvaten);
- Kwaliteitsverbetering van het achterland als leefgebied voor soorten (vissen en vogels);
- Behoud van cultuurhistorische waarden.

Oplossingsrichtingen
Om de bovengenoemde doelen te realiseren wordt (voorlopig) uitgegaan van de realisatie van essentiële leefgebieden en verbindingen door onder andere het creëren van land-water overgangen (ondiep water dat (deels) geleidelijk overgaat in laaggelegen gebieden die regelmatig overstromen) en daarnaast het creëren van ondiep water met waterriet. Hieronder zijn de oplossingsrichtingen nader toegelicht.

Binnendijks water verbinden met Markermeer
In de eerste plaats kan de ecologische kwaliteit van de vele kleine binnendijkse wateren worden versterkt. Hier liggen grote arealen natuurgebied van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten waar met herinrichting en natuurlijker

peilbeheer, paai- en opgroeiplaatsen kunnen worden gerealiseerd. Ook grotere wateren kunnen worden aangepakt door rietlandontwikkeling, dood hout en andere structuren aan te brengen. Met vispassages naar het Markermeer wordt de waarde als paai- en opgroeigebied voor vis in het Markermeer versterkt. Daarnaast zijn er mogelijkheden de landwaterovergangen uit te breiden. Dit kan door vernatting en natuurlijk peilbeheer van de bestaande oeverlanden.
Bij vismigratievoorzieningen is aandacht voor visserijvrije zones en nadeelcompensatie voor vissers nodig.

Het is van belang buitendijkse maatregelen te laten aansluiten bij binnendijkse gebieden met hoge natuurwaarden. Om ervaring op te doen en draagvlak te ontwikkelen voor buitendijkse maatregelen worden op enkele locaties kleinschalig verondiepingen en onderwaterdrempels overwogen. Indien deze goed uitpakken, is op langere termijn schaalvergroting kansrijk. De instandhouding van de bevaarbaarheid van belangrijke recreatiewateren is daarbij een aandachtspunt.

Aquatische en oevernatuur
In de tweede plaats wordt voor een aantal locaties binnen- en buitendijks ingezet op de versterking van de aquatische en oevernatuur (voor vissen, vogels, waterplanten, macrofauna, etc.). Vooral de land-water overgangen spelen hierin een belangrijke rol waarbij zoveel mogelijk een natuurlijk peilverloop gewenst is. Deze gebieden worden dan in verbinding gesteld met het Markermeer waardoor de basis van de voedselpiramide (in massa en in diversiteit) van dit meer een impuls krijgt. Verschillende locaties langs de Noord-Hollandse Markermeerkust lijken hiervoor geschikt.

Zodoende ontstaat een snoer van vis- en waterplantenrijke gebieden voor en achter de dijk, die bijdragen aan de ecologische kwaliteit van het Markermeer. Het natuurlijk peilbeheer dat hier zoveel mogelijk wordt gevoerd, biedt specifieke organismen (o.m. zoöplanktonzoöplankton dat de essentiële voedselbron vormt voor de jongste levensstadia van vissen) kansen die elders in het Markermeer weinig mogelijkheden hebben.

<u>Kansrijke locaties maatregelen</u>
Voor de hierboven beschreven maatregelen worden mogelijkheden gezien op een aantal locaties langs de Noord-Hollandse Markermeerkust. Per locatie zal worden verkend welke maatregel het beste past en realiseerbaar is.

De (nu) voorziene locaties voor het realiseren van maatregelen zijn:
- Schardammer Kogen
- Waterland Oost (NES/Peereboom/Opperwoud)
- IJdoorn en Hoekelingsdam
- Oeverdijk Hoorn;
- Waterlandse Weiden;
- Munt-Kinselmeer.

In de bijlage is een nadere toelichting gegeven op de mogelijkheden per locatie en in hoeverre door de regio reeds verkennend werk is uitgevoerd voor een locatie.

2.4 Meekoppelkansen
In de MIRT-Verkenning zullen ook meekoppelkansen met andere opgaven in het gebied onderzocht worden. Het streven is om de PAGW-maatregelen zo uit te werken dat, naast het behalen van doelen voor de ecologische waterkwaliteit, ook maatschappelijke en economische meerwaarde ontstaat. Gestreefd wordt bijvoorbeeld naar meer ‘beleefbare natuur’ voor bewoners en recreanten, en het behoud van cultuurhistorische waarden.

Mede hierom wordt in de MIRT-Verkenning ook de koppeling gemaakt met de brede aanpak in het APRK, en onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor het koppelen van maatregelen en initiatieven.

Aan het einde van de MIRT-Verkenning wordt, per locatie en/of maatregel, beoordeeld of een combinatie met één of meerdere andere opgaven in het gebied tot de reële mogelijkheden behoort. Blijkt dit het geval te zijn, dan wordt dit vastgelegd in een Bestuursovereenkomst. In deze overeenkomst wordt ook aangegeven wat de afspraken van de betrokken partijen zijn voor de verdere uitwerking, realisatie en financiering van de meekoppelkansen.

2.5 Bekostiging

Rijksbudget
De Ministers van Infrastructuur en Waterstaat en Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit hebben 8 november 2019 in een brief aan de Tweede Kamer (IENW/BSK-2019/227309) gemeld, dat ten behoeve van de voorgenomen investering in PAGW projecten tranche 2 een bedrag van € 200 miljoen is gereserveerd uit het totaal (tot en met 2032) beschikbare budget van 248 miljoen. Het project Noord-Hollandse Markermeerkust is één van deze projecten. Voor het project is € 20 miljoen Rijksbudget gereserveerd. Dit bedrag is inclusief kosten voor de planuitwerking, realisatie, apparaatskosten, monitoring/evaluatie en beheer en onderhoud.

Co-financiering
Naast de genoemde reservering vanuit het Rijksbudget heeft de regio, onder leiding van de provincie Noord-Holland, de intentie uitgesproken tot co-financiering vanuit het APRK. De invulling van deze co-financiering wordt in de MIRT-Verkenningsfase in overleg met betrokken partijen verder uitgewerkt en afspraken hierover vastgelegd in de Bestuursovereenkomst.

2.6 Uitgangspunten

Begrenzing plangebied
In figuur 2.3 is het zoekgebied voor het plangebied voor het project globaal weergegeven. Binnen dit gebied worden de maatregelen van het project Noord-Hollandse Markermeerkust gesitueerd. Gedurende de MIRT-verkenning zal het plangebied nader worden gedetailleerd.

Figuur 2.2: zoekgebied voor het plangebied project Noord-Hollandse Markermeerkust

Natura 2000 gebied
Het Markermeer, en ook enkele binnendijkse gebieden, vallen binnen de Natura2000 begrenzing. Hier is de Vogelrichtlijn van toepassing. Op een gedeelte van de Markermeerkust is ook de Habitatrichtlijn van toepassing (zie figuur 2.3).

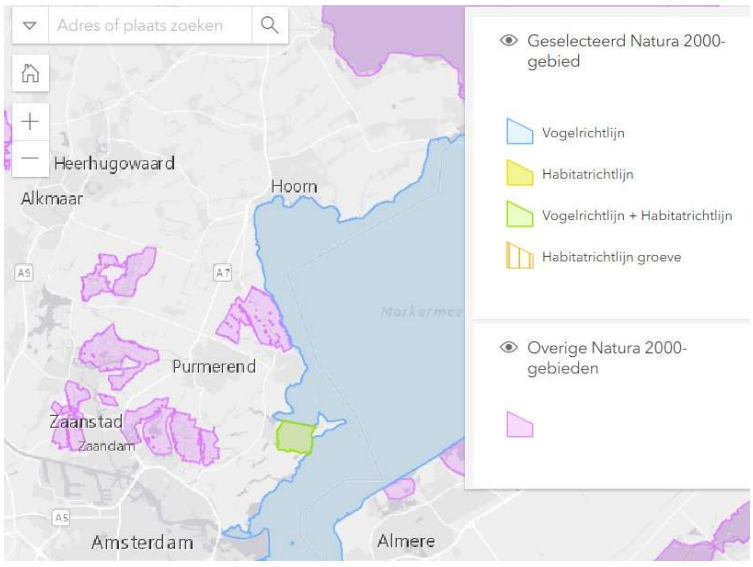

Figuur 2.3: Natura 2000 gebied Noord-Hollandse Markermeerkust

Studiegebied
Naast het plangebied is ook het studiegebied relevant. Het studiegebied is het gebied waar de effecten van de maatregelen zijn waar te nemen. De omvang van dit studiegebied verschilt per type effect. Sommige soorten effecten zijn zeer lokaal,

andere typen effecten kunnen tot (ver) buiten het plangebied reiken. In het laatste geval is het studiegebied dus groter dan het plangebied.
Bij de inventarisatie van meekoppelkansen kan eveneens blijken dat het zinvol is naar locaties buiten het plangebied te kijken en dus uit te gaan van een studiegebied dat groter is dan het plangebied.

Tijdshorizon en autonome ontwikkelingen
In de MIRT Verkenning worden voor de verschillende locaties en maatregelen, waar mogelijk, alternatieven beschouwd en worden de effecten daarvan geïnventariseerd. De beschrijving van die effecten maakt het mogelijk de alternatieven onderling en met de toekomstige situatie waarin het project gerealiseerd is te vergelijken met de situatie waarin het project niet gerealiseerd zou worden, maar andere ontwikkelingen wel doorgang vinden. Dit laatste wordt de 'autonome ontwikkeling' genoemd. De vergelijking tussen een situatie met het gerealiseerde project enerzijds en de autonome ontwikkeling anderzijds maakt scherp inzichtelijk wat nu precies het netto effect van de maatregelen is.

Uitgangspunt voor de beschrijving van de autonome ontwikkeling is het jaar 2030. Daarnaast geeft de MIRT Verkenning een doorkijk naar het jaar 2050, omdat daar de tijdshorizon ligt van twee belangrijke beleidsmatige pijlers van het project: de Agenda IJsselmeergebied 2050 en de PAGW.

Bij de autonome ontwikkeling wordt ervan uitgegaan dat de volgende projecten gerealiseerd zijn of dat daarover een onherroepelijk besluit is genomen:
- Versterking Markermeerdijken
- Zandwinning Markerzand (in elk geval gedeeltelijk);
- Maatregelen uit tweede tranche Kaderrichtlijn Water (KRW) en het eerste beheerplan Natura2000

In het project Noord-Hollandse Markermeerkust worden de te verwachten ontwikkelingen op het gebied van klimaat in de onderzoeken meegenomen. Uitgangspunt daarvoor zijn de toekomstscenario's van het KNMI voor de periode tot 2050.

Medio 2020 is HHNK gestart met de versterking van de Markermeerdijken. Indien dit in de tijd mogelijk is, wordt getracht werkzaamheden ten behoeve van het PAGW project (en APRK) te combineren met deze dijkversterkingswerkzaamheden. Hiermee kan de hinder en de invloed op de omgeving worden beperkt en mogelijk kosten bespaard. Of een dergelijke samenvoeging van werkzaamheden mogelijk is zal na de MIRT-Verkenning duidelijk worden. Pas op dat moment kan worden bepaald of de werkzaamheden wat betreft de planning en wat betreft het type werkzaamheden gunstig samen te voegen zijn.

Duurzaamheid
De betrokken partijen hebben ambities op het gebied van duurzaamheid. Bij alle projecten van RWS, en dus ook bij het project Noord-Hollandse Markermeerkust, wordt ernaar gestreefd een bijdrage aan deze ambities te leveren. Dit betekent onder meer dat het project zoveel mogelijk energieneutraal is, klimaatbestendig en volgens de principes van de Circulaire Economie gerealiseerd en beheerd wordt.

Randvoorwaarden
Voor het project gelden de volgende randvoorwaarden:
1. De strategische functie als zoetwaterreservoir van het Markermeer blijft gehandhaafd;

2. De dijken in het IJsselmeergebied (dus ook het Markermeer) moeten voldoen aan de veiligheidsnormen;
3. Aan de waterveiligheid wordt niet getornd. Uit oogpunt van waterveiligheid blijft de Houtribdijk liggen als een (grotendeels) gesloten dijk;
4. Het Peilbesluit 2018;
5. De maatregelen voldoen aan de vigerende wet- en regelgeving zoals de wettelijke kaders en verplichtingen voor waterkwaliteit en natuur.

3 Aanpak

3.1 Het MIRT-systeem als leidraad

Tot het moment dat het project kan worden uitgevoerd moet veel gebeuren: maatregelen ontwerpen, effecten onderzoeken, kosten ramen, bestuurlijk overleggen, tussentijdse besluiten nemen en de omgeving daarbij betrekken, wettelijke procedures doorlopen, contracten afsluiten met marktpartijen die werkzaamheden gaan uitvoeren, enzovoort. De leidraad bij al deze activiteiten is de systematiek uit het MIRT (het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport). Die systematiek is in figuur 3.1 schematisch weergegeven.

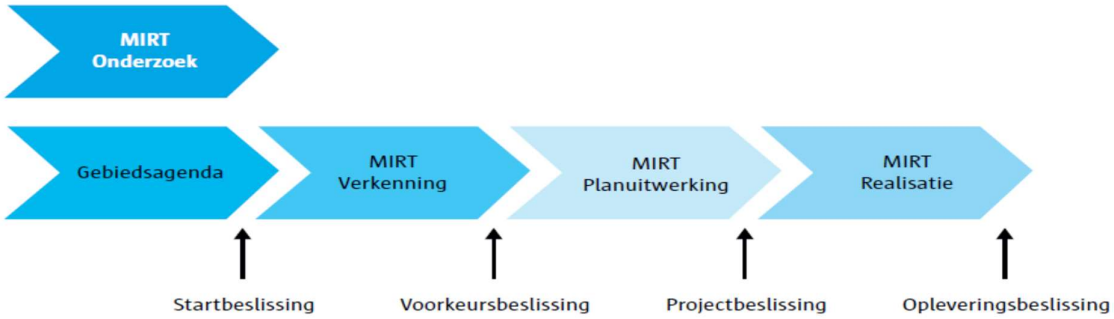

Figuur 3.1: de MIRT-systematiek om via Verkenning en Planuitwerking tot Realisatie te komen

De essentie van de MIRT-systematiek is dat betrokken partijen hun krachten bundelen en gezamenlijk via transparante keuzes – 'trechterend' – toewerken naar een uitvoerbaar project. De MIRT-systematiek geeft structuur aan dit proces door er een fasering in aan te brengen en door de daarbij behorende mijlpalen te benoemen. Iedere MIRT-fase eindigt met een politiek-bestuurlijke beslissing over het vervolg. De hoofdlijn van het proces is als volgt:

- Het vertrekpunt voor een traject is de Startbeslissing voor de MIRT-Verkenning. Deze Startbeslissing geeft aan welke opgaven centraal staan, hoe de MIRT-Verkenning wordt aangepakt en welke partijen betrokken zijn.
- In de fase van de MIRT-Verkenning zoeken de partijen naar effectieve oplossingen voor de opgaven. Het resultaat van deze MIRT-Verkenning is de bestuurlijke MIRT-Voorkeursbeslissing: een goed onderbouwde keuze voor de beste oplossing, de juridische route voor het vervolgtraject en de financieringswijze.
- In de Planuitwerking wordt het project zodanig concreet ingevuld dat het uitgevraagd kan worden aan de markt.
- De MIRT-Projectbeslissing en de juridische hoofdbesluiten maken de weg vrij voor de realisatie, die wordt afgerond met de Opleveringsbeslissing.

3.2 Procedures

De MIRT-systematiek geeft weliswaar structuur aan het te doorlopen bestuurlijke proces, maar komt niet in de plaats van de juridische procedures die eveneens doorlopen moeten worden bij de formele besluitvorming over het project. Wat voor het project Noord-Hollandse Markermeerkust de belangrijkste juridische procedure is, de zogenoemde moederprocedure, is in dit stadium nog niet aan te geven. Dit

komt met name doordat nog onvoldoende inzichtelijk is wat de aard en omvang van de maatregelen zal zijn en welke juridische procedure hiervoor doorlopen moet worden. De MIRT-verkenningsfase zal hier meer inzicht in geven. Daar komt nog bij dat waarschijnlijk in 2021 de Omgevingswet in werking treedt, wat ook consequenties kan hebben voor de te volgen procedures en mogelijke verplichtingen die daaruit voorvloeien.

Het is mogelijk dat het project MER-plichtig of m.e.r.-beoordelingsplichtig is. In dat geval zal een MER worden gemaakt of m.e.r.-beoordelingsprocedure worden doorlopen met de daarbij behorende procedurele stappen. Dit wordt in de MIRT-Verkenningsfase in beeld gebracht.

3.3 Reeds uitgevoerde verkenning door de provincie Noord-Holland

De regio heeft, onder leiding van de provincie Noord-Holland, vanuit het APRK voor een klein deel van de voorziene locaties en/of maatregelen eerder al verkennend werk gedaan. In de bijlage is per locatie en/of maatregel een nadere toelichting gegeven op de stand van zaken. Normaliter worden deze werkzaamheden tijdens de MIRT-Verkenning en MIRT-Planuitwerking uitgevoerd. De uitgevoerde werkzaamheden betreffen op hoofdlijnen de locatieafweging, een afweging van de wijze van invullen van de maatregel, de keuze voor een voorkeursvariant, het uitwerken van een (voor) ontwerp en de participatie.

Voorgaande betekent dat de mate van uitwerking en detailuitwerking van de verschillende maatregelen op de verschillende locaties onderling kan afwijken.

In de Verkenning zal, in samenwerking met de regio, per locatie en/of maatregel worden onderzocht welke procedure moet worden gevolgd. Ook wordt in de Verkenning bepaald hoe om te gaan met de onderlinge verschillen in de status van de locaties/maatregelen. Zodanig dat het reeds uitgevoerde werk kan worden ‘hergebruikt’ en tegelijkertijd de MIRT stappen zorgvuldig worden doorlopen.

3.4 De Verkenningsfase: wat gaat er gebeuren in het komende jaar?

In een MIRT-Verkenning zijn vier fasen te onderscheiden. Deze fasen zijn hieronder toegelicht Het streven is om de MIRT-Verkenning eind 2021 af te ronden met het vaststellen van de MIRT-Voorkeursbeslissing.

In het PAGW project Noord-Hollandse Markermeerkust kan tijdens de MIRT-verkenning voor een enkele maatregel blijken dat, vanwege eerder uitgevoerd verkennend werk, één of meer fasen kunnen worden overgeslagen

Startfase: onderzoeksagenda bepalen
De startfase heeft tot doel het te verrichten werk in de MIRT-Verkenning aan te scherpen: welke soorten oplossingen zijn op het eerste gezicht de moeite waard, welke informatie moet er over die oplossingen op tafel komen, en welke meekoppelkansen lenen zich er inderdaad voor om bij het project aan te haken?

Analysefase: eerste uitwerking, eerste schifting
In de analysefase worden de mogelijke oplossingen beschouwd en op hoofdlijnen beoordeeld op haalbaarheid en effectiviteit voor de opgave. Het doel van de analyse is een eerste schifting aan te brengen en de MIRT-Verkenning toe te spitsen op een beperkt aantal kansrijke alternatieven en relevante meekoppelkansen.

Beoordelingsfase: ontwerpen detailleren, effecten inventariseren
De kansrijke alternatieven worden gedetailleerder uitgewerkt, de effecten van de alternatieven vergeleken met de situatie zonder maatregelen en de kosteneffectiviteit van de alternatieven wordt bepaald. Het onderzoek naar de effecten en de kosteneffectiviteit maakt vooral inzichtelijk waarin de alternatieven wezenlijk van elkaar verschillen. Juist deze verschillen vormen immers belangrijke beslisinformatie voor de afweging en de keuze van het alternatief dat aan het eind van de MIRT-Verkenning de voorkeur krijgt en in de MIRT-Voorkeursbeslissing wordt opgenomen.

MIRT-Besluitvormingsfase: bundeling en presentatie van resultaten, onderbouwing Voorkeursbeslissing
In deze fase worden de uitkomsten van de MIRT-Verkenning gebundeld in een Verkenningenrapport. Dit Verkenningenrapport vormt de basis voor de MIRT-Voorkeursbeslissing. In het Verkenningenrapport wordt daarnaast onderbouwd welke meekoppelkansen wel en niet aangehaakt worden. Tijdens deze fase is er ook zicht op de te volgen juridische procedure. Het Verkenningenrapport gaat vergezeld van een Bestuursovereenkomst waarin onder meer afspraken worden vastgelegd over de verdere uitwerking, financiering en eventuele andere opgaven die gekoppeld worden.

3.5 Planning

De verwachting is dat vanaf 2023 gestart kan worden met de eerste aanlegwerkzaamheden. De planning tot aan de start van de realisatie ziet er op hoofdlijnen als volgt uit:

Wat?	**Wanneer?**
MIRT Verkenning en Voorkeursbeslissing	2021
MIRT Planuitwerking en Projectbeslissing	2022
Juridische hoofdbesluiten, bezwaar en beroepsprocedures, voorbereiding realisatie, aanbesteding	2022/23*
Start realisatie eerste werkzaamheden	2022/23*

* *voor deze mijlpalen geldt dat deze per maatregel sterk kan variëren vanwege de afwijkende mate van uitwerking en fasering.*

De feitelijke aanpak van de werkzaamheden is een van de thema's die in de MIRT-Verkenning en vooral ook in de fase van de Planuitwerking nog nader worden ingevuld.

4 Organisatie

4.1 Samenwerking tussen Rijk en regio

Het project Noord-Hollandse Markermeerkust komt tot stand in een samenwerking van verschillende betrokken partijen. Figuur 4.1 geeft een beeld van hoe deze samenwerking is georganiseerd.

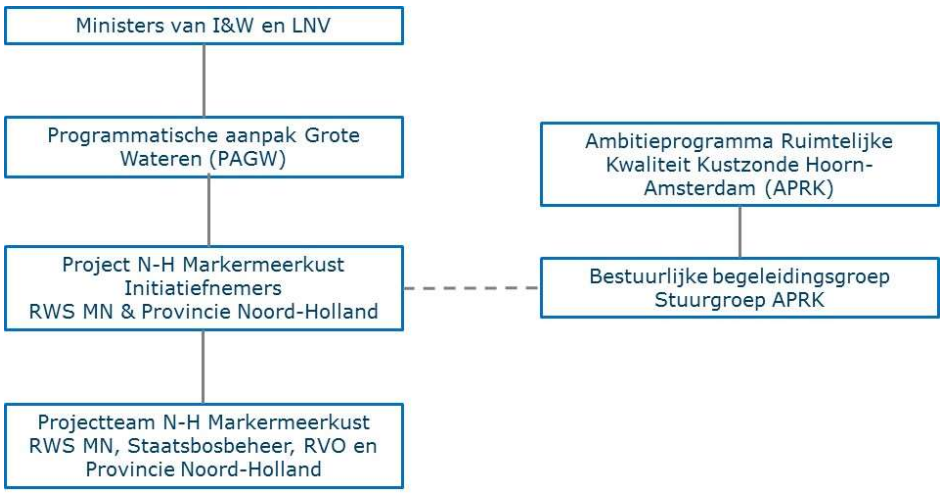

Figuur 4.1: structuur samenwerking betrokken partijen

Het project Noord-Hollandse Markermeerkust is één van de projecten binnen de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW). Belangrijke besluiten over het project, zoals de bestuurlijke MIRT-Voorkeursbeslissing en Projectbeslissing, worden genomen door de minister van Infrastructuur & Waterstaat (I&W). Dit gebeurt mede namens de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV).

Rijkswaterstaat en de provincie Noord-Holland treden op als initiatiefnemer van het project. Het door RWS Midden-Nederland, Staatsbosbeheer, RVO, de provincie Noord-Holland en HHNK geformeerde projectteam regelt – inhoudelijk en praktisch-organisatorisch – de voortgang van het proces, de te verrichten onderzoeken, de informatie-uitwisseling en het overleg in de ambtelijke en bestuurlijke lijn, etc. Partijen hebben in het project ieder een eigen rol en verantwoordelijkheden; deze worden in de nog op te stellen samenwerkingsovereenkomst verder uitgewerkt en vastgelegd.

De in september 2020 te starten Stuurgroep APRK is betrokken als bestuurlijke begeleidingsgroep van het PAGW project. Alle besluiten die worden voorgelegd aan de ministers worden voorzien van een advies van deze Stuurgroep. De Stuurgroep heeft een brede samenstelling. Vertegenwoordigd zijn onder andere het Rijk (RWS en Staatsbosbeheer), provincie Noord-Holland, gemeenten en HHNK.

Via het projectteam voor het APRK, onder leiding van de provincie Noord-Holland, zijn gemeenten en bijvoorbeeld natuurorganisaties betrokken bij de planuitwerking

en voorbereidingen. Daarnaast wordt samengewerkt met stakeholders zoals particulieren en bedrijven uit de regio en publieke en maatschappelijke organisaties.

4.2 Participatieproces

Voor een succesvol MIRT-traject is het noodzakelijk effectief samen te werken met de stakeholders en belanghebbenden in de omgeving: particulieren en bedrijven uit de regio en publieke en maatschappelijke organisaties. Het wettelijke spoor kan voorzien in een aantal formele inspraakmomenten en de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen over ontwerpbesluiten dan wel bezwaar te maken tegen definitieve besluiten. Aanvullend daarop worden in de loop van het MIRT-traject stakeholdersbijeenkomsten georganiseerd. Belanghebbenden en andere belangstellenden kunnen de voortgang van het project bovendien volgen via de website www.rijkswaterstaat.nl.

Bij het uitwerken van het participatieproces wordt rekening gehouden met het participatieproces dat de regio in een eerder stadium voor een enkele maatregel al heeft gestart en doorlopen.

Referenties

Agenda IJsselmeergebied 2050: https://www.agendaijsselmeergebied2050.nl

Concept Ambitieprogramma provincie Noord-Holland (nog niet vastgesteld)

MIRT systematiek: Spelregels van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT), Ministerie van Infrastructuur en Milieu, November 2016

RRAAM, 2013: RIJKSSTRUCTUURVISIE AMSTERDAM - ALMERE – MARKERMEER, november 2013

Verkenning Grote Wateren IJsselmeergebied, 2017: https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/water-ruimte/ecologie/programmatische/@178960/factsheets-programma/

Bijlage

Toelichting op de voorziene maatregelen langs de Noord-Hollandse Markermeerkust

Het project Noord-Hollandse Markermeerkust bestaat, naar verwachting, uit een verzameling ('snoer') van afzonderlijke maatregelen op verschillende locaties. Deze maatregelen worden in samenhang uitgewerkt, zodat ze elkaar aanvullen en versterken.

In de toelichtende kaart hieronder is een overzicht gegeven van de kansrijke locaties langs de Noord-Hollandse Markermeerkust die, bij het opstellen van deze Startbeslissing, in beeld zijn voor de realisatie van maatregelen.

Projecten

1. Oeverdijk Hoorn
2. Schardammer kogen
3. Hemmeland
4. Waterland-Oost
5. Waterlandse weiden
6. De Munt, Kinsel(meer)
7. IJdoorn-Hoeckelingsdam

Door de regio is, onder leiding van de provincie Noord-Holland, voor een deel van de maatregelen al verkennend werk gedaan. Deze werkzaamheden hebben bestaan uit onder andere een locatieafweging, een afweging van de wijze van invullen van de maatregel, de keuze voor een voorkeursvariant, het uitwerken van een voorontwerp van de maatregel en de participatie voor die betreffende maatregel. Dit zijn werkzaamheden die passen bij de Verkenning en deels de Planuitwerking. De daarbij doorlopen stappen en de afwegingen die zijn gemaakt worden vastgelegd in de MIRT-Verkenning.
De locaties waarvoor dit geldt zijn hieronder kort beschreven.

Voorziene/mogelijk type maatregel (per locatie)	**Status**
Overerdijk Hoorn:	
Baggeren en overdimensioneren van vaarroutes en vaarwater. Verondiepen i.c.m. grondkeringen onder water en waterriet.	Verdere uitwerking moet nog plaatsvinden. Planning past op MIRT-procedure en PAGW-besluitvorming.

Schardammer Kogen:	
Verondieping Markermeerkust in combinatie met bevaarbaar maken/houden toegang tot de jachthaven. Oeververbindingen voor reptielen, amfibieën en kleine zoogdieren. Binnendijkse kleinschalige moerasjes en boezemlanden herstellen. Realiseren van waterriet in combinatie met verondieping. Op termijn kan worden gedacht aan voorland ontwikkeling, voor natuur, recreatie en om toekomstige dijkversterkingen te kunnen beperken qua gevolgen.	Verdere uitwerking moet nog plaatsvinden. Planning kan worden aangepast op MIRT-procedure en PAGW-besluitvorming.
Hemmeland:	
Hemmeland zodanig te koppelen met de Gouwzee dat het kan functioneren als vispaaigebied. Realiseren ondiepe waterpartijen met waterriet. Realisatie vogeleiland westzijde van het Hemmeland, inclusief riet. Zachte land/water overgangen en verbinding voor/achterland voor verbetering vispaai/opgroeigebied. Recreatie en natuur samen laten gaan.	Inrichtingsschets wordt nu opgesteld. Uitvoering van een gedeelte kan mogelijk al op korte termijn (en niet passend op MIRT fasering).
Waterland-Oost:	
Verbeterde waterhuishouding voor weidevogels. Oevers en wateren meer inrichten voor visstand ontwikkeling. Stabiele rustige oevers, luwte en meer helderheid t.b.v. onder andere visstand. Realiseren wetland voor visstand, weide-, water- en kustvogels. Verschillen in maaiveld-/waterbodemhoogte aanbrengen. Water inlaten vanuit Markermeer en zo nodig bufferen t.b.v. watervoorziening. Verondieping en luwte voor water- en kustvogels en visstandsontwikkeling. Visverbindingen met Markermeer. Kansen voor herstel en uitbreiding van rietlanden.	Nog uit te werken.
Waterlandse Weiden:	
Gebied is grotendeels privaat eigendom. Realiseren weidevogelgebied. Aanpassing van de waterhuishouding in combinatie met optimaal weidevogelbeheer. Inrichten paai- en opgroeigebied voor vissen en andere waterorganismen. Ook herstel/aanleg van greppels t.b.v. de kwaliteit voor weidevogels. Op lange termijn toe werken naar slim aan- en afvoersysteem (naar voorbeeld van De Munt) waardoor het grootste deel van het gebied een goede ecologisch kwaliteit krijgt. Onderzoek naar aparte vispassage tussen Uitdammer Die en Markermeer. De realisatie van ondiep kustwater met waterrietvelden.	Verdere uitwerking moet nog plaatsvinden. Passend op MIRT-fasering.
De Munt, Kinsel(meer):	
Verbetering van de botanische kwaliteit, ontwikkelen van het waterecosysteem en een eenduidig beheer. Wellicht alternatieve wateraanvoer voor De Munt uit Markermeer.	Verdere uitwerking moet nog plaatsvinden. Passend op MIRT-fasering.

IJdoorn-Hoekelingsdam:	
Vernatting en verbetering van het vegetatiebeheer. Verbeteren ecologische kwaliteit van de sloten voor vissen, watervegetatie en andere organismen door herinrichting. Creëren overstromingsgrasland waar vis broedsel kan afzetten en jonge vis kan opgroeien. Realiseren vispassages binnen de polder en tussen polder en omgeving. Een verbeterde aan- en afvoer van water. Realiseren vistrap In de stuw van IJwind. Lokaal verdiepen voor meer variatie in vogelbiotopen. Delen geschikter maken voor waterplantengroei en gedeeltelijk verondiepen t.b.v. waterplanten, waterriet, vissen, amfibieën en macrofauna van te maken. Opknappen Hoeckelingsdam t.b.v. de kale grond broeders.	Verdere uitwerking moet nog plaatsvinden. Planning kan worden aangepast op MIRT-procedure en PAGW-besluitvorming.